

NORRBYDIALEKTEN – en av många dialekter i Österbotten.

Österbotten är mycket rikt på dialekter. Det är inte bara så att det finns en dialekt för varje kommun. (före storkommun-reformen fanns det 30 svenska kommuner i Österbotten). På många ställen skiljer sig dialekten från by till by. Något problem att förstå varandras dialekt är det som regel inte. Det finns dock undantag och ju längre bort ifrån den egna hemtrakten man kommer desto svårare kan det vara att förstå dialekten.

Norrbydialekten är inte någon särskilt egenartad dialekt. Det finns dialekter, som är betydligt mer säregna och kanske därför intressantare.

Det som är gemensamt för de flesta svenska dialekter, såväl dialekter i Finland som i Sverige, är att de innehåller många ord, som helt enkelt är gammalsvenska ord, som kommit ur bruk i riksspråket. Det är inte bara orden och deras uttal, som skiljer sig i dialekterna, utan också grammatiken. Först något om de grammatiska särdragen.

Substantiv

Genus.

Substantiven i dialekterna är i betydligt större utsträckning än i riksspråket uppdelade i maskulinum och femininum, han och hon. Neutrum och reale är därför mindre vanligt.

Maskulina är t.ex. föremål som *kniv, låda, väst, slips, rök, släde, spark, stol och hammare*.

Feminina är t.ex. föremål som *sked, gryta, penna, trasa, pipa, stuga, matta, lada och dörr*.

Kasus

I svenskan av i dag räknas bara Nominativ, (Grundform) och Genitiv. Rester av tidigare Ackusativformer och Dativformer finns dock kvar. Norrbydialekten följer riksspråket.

Verb

Grundformen infinitiv av verb är inte i lika hög grad som i riksspråket ord som slutar på –a.

Infinitivmärket att heter ti, exempel:

ti siti, (siti), att sitta,
ti föl, (fööl), att föra,
ti prat, (praat), att prata,
ti glöm, (glööm), att glömma,
ti skratt, att skratta,
ti gråt, att gråta,
ti ligg, att ligga,
ti sjung, (sjungg), att sjunga,
ti hör, (höör), att höra,
ti knyt, (knyyt), att knyta.

Verb som slutar på –ja stannar vid j, som uttalas som ett i. Exempel:

ti böri, (byri), att börja,
ti sköli, (sjöli), att skölja,
ti sväli, att svälja,
ti sväri, att svärja, svära
ti väli, att välja.

Adjektiv

Adjektiv som i riksspråket slutar på –ig slutar i Norrbydialekten på –o. Exempel:

tråko, (med kort å-ljud), tråkig,

bråko, (brååku), bråkig,

kroko, (krooko), krokig,

beino, benig,

steino, stenig

krånglo, (krångglo), krånglig.

hungro, (hunggro), hungrig.

Adjektiven följer substantivens genusform, företrädesvis maskulinum och femininum i en slags kongruensböjning.

Exempel på maskulin böjning:

storan pojk, stor pojke,

lislan påsa, (kort å-ljud i påsa), liten påse,

langan väg, (langgan väg), långan väg, lång väg,

svartan häst, svart häst,

gulan ped, (peed), gul cykel, velociped.

Exempel på feminin böjning:

lislen flicko (lislin flicko), liten flicka,

viten skjorto, (vitiin stjorto), vit skjorta,

langen vägg, (langin vägg), lång vägg,

mageren (maagerin, märr), mager märr,

feiten koddo, (fejtin kuddo), fet ko.

Exempel på böjning i neutrumform:

store hövo, (stoori hövu, med öppet ö-ljud i hövu), stort huvud,

svarte får, (svarti fåår), svart får,

lisle bån, (lisli bån, litet barn,

svåre problem, (svååri problem), svårt problem,

korte tålamod, (korti tålamod, med kort å-ljud i tålamod), kort tålamod.

I ord med böjning i neutrum form kan man lätt härleda konstruktionen.

Exempel: *Store hövo*, kommer av stort ett huvud.

Svarte får, kommer av svart ett får.

Det är svårare att härleda konstruktionen i maskulina och feminina ord. Om man delar upp ordet, som i neutrumformen, får man i alla fall en liten vink om hur formuleringen en gång kan ha varit.

Exempel: *stor an pojk*, där an står för han. Om man gjorde likadant i femininum borde det heta *lisl on flicko*, där on står för hon. I Norrbydialekten är det inte så, utan *lisl en flicko*, men det kan ju ha varit så en gång i tiden. Det förekommer dock i andra dialekter.

Räkneord

Räkneorden skiljer sig inte nämnvärt från riksspråket mer än i uttalet.

Grundtal	Ordningstal
1. eitt	(fösta), första
2. två	(ana), andra
3. tri	(tridi), tredje o.s.v
4. fyra	fjääl
5. fem	femt
6. sex	sjätt
7. sju	sjund
8. åtta	åttond
9. nie	niond
10. tie	tiond

Dock förekommer här en kongruensböjning som är lite egen.

Exempel:

eina sidon, ena sidan, kontra

eitta höne, ena hörnet.

eina handen, ena handen.

eitta beine, ena benet

Personliga pronomen

Ja(g), (jaag, ja) Jag

Tu (tu) Du

Ha_ (hañ) Han

Hañ, an,

Honom

Ho_ (hoñ) Hon

Henn, Hennar

Henne

Vi (vi, med kort i-ljud) Vi

Våran, (kort å-ljud), Våron, Vår

Ni (ni, med kort i-ljud) Ni

Edan, Edon, (korta vokaler), Er

Ti (ti, med kort i-ljud) De

Teiras,

Deras

Töm (töm) Dem

Min, (miin), Min ex. miin stseed, min sked

Men, (men), Min ex. men kniiv, min kniv

Mett, (mett), Mitt ex. mett bein, mitt ben

Min, (miin), Mina ex. miin skoa(-r), mina skor